

עורכים: ד"ר עידו יהל, ד"ר מור יצחק ויטמן

כרך 15, גיליון מס' 9, 30 בדצמבר 2025

בסבך האינטרסים

לבנון בצל מלחמת "חרבות ברזל"

ד"ר יוגב אלבז*

או שלבנון תשרוד ונישאר יחד ... או שהעולם ייחרב!

נעים קאסם, מזכ"ל חזבאללה, אוגוסט 2025¹

בתחילת דצמבר 2025 נפל דבר ביחסי ישראל-לבנון. לראשונה זה עשורים נפגשו בפומבי נציגים אזרחיים משתי המדינות - דבר שהיה בגדר דמיון פרוץ אך חודשים ספורים לפני כן - במסגרת מנגנון הפיקוח על הסכם הפסקת האש בין הצדדים מ-27 בנובמבר 2024. ההסכם, שהושג בלחץ אמריקני-צרפתי והתפרסם כהחלטה של מועצת הביטחון, קבע: פירוז השטח מדרום לליטני מנשק לא חוקי ומלוחמים בלתי-סדירים² תוך 60 יום, ובה בעת פירוק המיליציות הלבנוניות מנשקן ונסיגת כוחות

* ד"ר יוגב אלבז הוא פוסט-דוקטורנט במרכז משה דיין לחקר המזרח התיכון ואפריקה, ועורך כתב העת "יסודות" לחקר היסטוריה צבאית. תחומי התמחותו כוללים את מדינת לבנון המודרנית, המערכת הבין-ערבית וישראל במזרח התיכון.

¹ משארי אל-דיאדי, "[האם פני חזבאללה למלחמת אזרחים?](#)" [ערבית], אל-ערביה, 16 באוגוסט 2025.

² ההסכם קבע כי צבא לבנון ישלח במיידית כוח בן 10,000 חיילים אל השטח שמדרום לליטני, ויקים נקודות ביקורת ומחסומים בדרכים המובילות אליו, כדי לוודא שנשק ופעילים אינם "זולגים" לאזור. לשם כך, צבא לבנון ייעזר ב"וועדה הצבאית הטכנית לעזרת לבנון" (Military Technical Committee for Lebanon), כוח צבאי בין-לאומי בהובלה איטלקית ובפיקוח האו"ם, שהוקם במרץ 2024 במטרה לייצב, לאמן ולארגן מחדש את צבא לבנון, כמו גם להעניק סיוע

צה"ל משטח לבנון; איסור על התחמשות עתידית של כל כוח לא מדינתי בלבנון; שליטה בלעדית של צבא לבנון (צל"ב) בכל מעברי הגבול במדינה - היבשתיים, הימיים והאוויריים; הכרזה של שתי המדינות על סיום מעשי האיבה ההדדיים "מלבד במקרה של הגנה עצמית".³

לשם יישום ההסכם, וכלקח מכישלון החלטה 1701 לאחר מלחמת לבנון השנייה (2006), הוקם המנגנון המולטילטרלי (רב-צדדי) שבו חברים קציני צה"ל, צל"ב ויוניפי"ל, לצד נציגים צרפתיים ואמריקניים. עוד הוחלט כי כל הפרה של מי מהצדדים תועלה ותלוּבן במסגרת מנגנון הפיקוח. מעבר לכך, הסכם הפסקת האש קרא לכינון שיחות עקיפות בין ממשלות ישראל ולבנון ליישוב מחלוקות הגבול ביניהן.⁴

ברם, למרות האמור בסעיף 12 בהסכם בדבר נסיגת צה"ל חזרה מעבר לקו הכחול (קו הגבול הבין-לאומי בין המדינות, עם נסיגת צה"ל מלבנון במאי 2000) הודיעה ישראל - בתיאום עם האמריקנים - כי צה"ל יישאר בחמש נקודות בדרום לבנון, הצמודות לגבול המשותף: מול היישובים שלומי, זרעית, מלכיה, מרגליות ומטולה. מבחינה מדינית תלתה ישראל את התבססותה במקום בהתניה המוזכרת בהסכם, ולפיה ממשלת לבנון צריכה לפרק את המיליציות תוך 60 יום, דבר שטרם עשתה. מבחינה טקטית, הנקודות הללו משפרות לאין שיעור את ההגנה הישראלית על הגבול, בשל שליטתן הטופוגרפית הן על היישובים הישראליים הן על השטח הלבנוני.⁵ מבחינה צבאית-אסטרטגית, בעקבות טראומת 7 באוקטובר החליטו בישראל לנהל "הגנה מלפנים" ולייצב רצועות ביטחון בעזה, בסוריה ובלבנון, המשמשות חוצץ בין יישובים אזרחיים לאזורי גבול עוינים. מאז החתימה על ההסכם ישראל פועלת בלבנון כמעט כבשלה: היא מרחיבה את אחיזתה בשטח באמצעות הקמת מוצבים, חומות מבוטנות ודרכים צבאיות; ממשיכה בהרס תשתיות צבאיות המצויות בכפרים באזור; תוקפת בנחישות כל הפרה שהיא רואה לנכון, מבלי להגביל עצמה לדרום; ואף מסכלת בכירים, בהם הדמות הצבאית הבכירה בחזבאללה, הית'ים עלי טבטבאאי. מציאות זו מביאה לאי שקט הולך ומתגבר בלבנון, ובחזבאללה בפרט. עם זאת, אירועים אלה התרחשו כמעט

הומניטרי לאזרחי המדינה. ראו למשל: ["Italy-Led Military Technical Committee for Lebanon Delivers Vital Aid to Sidon, Tyre"](#), *National News Agency*, November 7, 2024.

³ לנוסחו המלא והרשמי של ההסכם באתר האו"ם:

["Announcement of a Cessation of Hostilities and Related Commitments on Enhanced Security Arrangements and Toward the Implementation of UNSCR 1701"](#), *United Nations*.

⁴ שם, שם.

⁵ יואב זיתון, "לראשונה זה 25 שנים: מיני רצועת ביטחון" לצה"ל בדרום לבנון | כך יפעלו המוצבים", *Ynet*, פורסם ב-17 בפברואר 2025.

ללא תגובה צבאית מצד חזבאללה.⁶ מדוע? כיצד ייתכן שהארגון שהיה האיום הקונבנציונלי החמור ביותר על ישראל עד אוקטובר 2023, נחשב למוציא ולמביא בלבנון, מבליג? כדי להבין זאת יש לחזור לאחור, לבחון את הפוליטיקה הלבנונית הסבוכה ואת עלייתו ונפילתו - הזמנית לעת עתה - של חזבאללה.

מדינת לבנון המודרנית נוסדה ב־1 בספטמבר 1920, עת איחדה צרפת את הר הלבנון, אמירות אוטונומית למחצה בעלת רוב נוצרי מרוני מובהק ומיעוט דרוזי, עם אזור הבקאע והדרום השיעיים, ואזורי החוף הסוניים ברובם. ברם, ספק אם יש במזרח התיכון ארץ אחרת, פרט למצרים, שיכולה לטעון להיסטוריה ארוכה ורצופה כישות פוליטית. ישות זו - אמירות הר הלבנון - צמחה בשלהי המאה ה־16 ותחילת המאה ה־17 תחת הכיבוש העות'מאני, כאשר עלה בידי אחת המשפחות הפיאודליות - בית מען - להקים ברית פוליטית בין המרוניים לדרוזים בהר הלבנון. ברית זו שימשה תשתית לאמירות במשך כ־250 שנים, תחילה בהנהגת בית מען הדרוזי ואחר כך בהנהגת בית שהאב הנוצרי.⁷ במשך תקופה זו התגבשה לבנון כישות פוליטית נפרדת עם מידה מסוימת של אוטונומיה מהשלטון העות'מאני, והתפתחו בה כמה מהמאפיינים המייחדים אותה עד ימינו: זהות מקומית מובחנת מסביבתה; חלוקה מוסכמת של הכוח השלטוני בין העדות (עקרון העדתיות, הטאא'פיה); מעמד אצולה פוליטי העובר בירושה מדור לדור (זעמאא'), שמקורו במשפחות ששימשו מתווכות בין האריסים החקלאים ובין האמירים; מעורבות פוליטית של מעצמות המערב; ונטייה לפתור סכסוכים פוליטיים בכוח הזרוע.

למרבה האירוניה, כינון "לבנון הגדולה" ב־1920 - שנעשה לרצונם של המרוניים, בעלי בריתה של צרפת בלבנט שדרשו מדינה בת־קיימא עם נמלי ים ועורף חקלאי - רק פגע ביכולתה של המדינה לשרוד לאורך זמן. לבנון קמה כדמוקרטיה הסֵדֶרִית (confessionalism), שבה על פי חוק לכל העדות ניתן חלק בעוגה הפוליטית. חותמת סופית לכך ניתנה בספטמבר 1943, בשלהי המנדט הצרפתי, עת שני הפוליטיקאים הבכירים בלבנון דאז, בשארה אל-ח'ורי המרוני וריאצ' אל-צלח

⁶ ב-2 בדצמבר 2024, כשבוע לאחר החתימה על הפסקת האש, ירה חזבאללה פצצות מרגמה לעבר מוצב צה"לי בהר דב. הירי לעבר הר דב - "מגרש המשחקים" המוסכם של צה"ל וחזבאללה לאחר נסיגת צה"ל מלבנון במאי 2000, היה בבחינת לצאת ידי חובה. התגובה הקשה של ישראל שהגיעה לאחר מכן, בדמות תקיפה רחבת היקף, הרתיעה את חזבאללה ומאז הוא אינו מעז לירות שוב. ראו: יניב קובוביץ, עדי חשמונאי ונעה שפיגל, ["ירי ראשון מאז הפסקת האש: חיזבאללה ירה שתי פצצות מרגמה לאזור הר דב"](#), הארץ, 2 בדצמבר 2025; ["צה"ל הפציץ 20 משגרי חיזבאללה בתגובה לירי להר דב: 'ישראל מחויבת עדיין להפסקת האש'"](#), 2 בדצמבר 2025.

⁷ משפחת שהאב הייתה משפחה סונית שהתערתה בקרב הדרוזים. בשלהי המאה ה-17, אחד מהאמירים הדרוזים נפטר ללא צאצאים, וכפתרון של פשרה בין משפחות דרוזיות שלטו עיניים לשלטון - הוחלט כי כס האמיר יועבר לידי בית שהאב. ב-1747 קיבל עליו האמיר שהאבי את הנצרות המרונית. מקובל להניח כי מעבר לעניין האמוני, התנצרותו של האמיר לבית שהאב שיקפה מציאות פוליטית-דמוגרפית בהר הלבנון, שהשתנתה לטובת המרוניים, בעיקר בשל הדרוזית המסיבית שלאחר מלחמת האחים הדרוזית ב-1711. מאיר זמיר, כינונה של לבנון המודרנית (תל אביב: משרד הביטחון - ההוצאה לאור, 1993), עמ' 16-17; חידר אחמד אל-שהאבי, לבנאן פי עהד אל-אמראא' אל-שהאבין (בירות: אל-מטבעה אל-קת'וליקה, 1933), עמ' 3-5, 12-15, 96-101.

הסוני, גיבשו את "האמנה הלאומית" (אל-מית'אק אל-נטניה) - המסמך המכונן של מדינת לבנון העצמאית המעצב את דמותה עד ימינו. האמנה כללה שני מרכיבים עיקריים: האחד, הסכמה לחלוקת עמדות הכוח השלטוניות על פי מפתח עדתי, אך הוגן ושוויוני ככל הניתן. בהתאם לכך הוחלט כי הנשיא (ראש הרשות המבצעת והאדם החזק במדינה) יהיה בן העדה המרונית, ראש הממשלה בן העדה הסונית, ויו"ר הפרלמנט בן העדה השיעית. מעבר לכך, מספר חברי הפרלמנט יהיה לעולם בכפולות של 11 (ביחס של 6 נוצרים לעומת 5 מוסלמים, זכר לתוצאות מפקד האוכלוסין מ-1932, היחיד שנערך עד אז ומאז); המרכיב השני היה הסכמה ולפיה לבנון היא מדינה בעלת אופי ערבי, המשמשת חלק אינטגרלי מעולם זה, אך בה בעת שומרת על קשר ועל זיקה היסטורית למערב.⁸

האמנה הלאומית אמנם עיגנה בחוק את חלוקת הכוח השלטוני בין העדות השונות, הבטיחה שריון לנציגיהן וכך סיפקה "שקט תעשייתי", אך בו בזמן גזרה את עתידה של לבנון לשבט - ללא יכולת פוליטית להגיע להסכמה לאומית רחבה, ובחתימה מתמדת לכוח בין העדות ובתוכן. באפריל 1975, לאחר שנים של שינויים חברתיים, כלכליים ודמוגרפיים, פרצה מלחמת אזרחים בין המחנה הנוצרי, מקדש הסטטוס־קוו הפוליטי, למחנה הדרוזי־מוסלמי שביקש שינוי (אליו השתייכה גם התנועה הלאומית הפלסטינית, שמצאה מקלט במדינה). מלחמה עקובה מדם זו, שארכה כ־15 שנים וכללה פלישות סורית וישראלית, משלוח של צבאות המערב, מעשי טבח ואונס, הקצנה ופוליטיזציה של העדה השיעית, ומעורבות ערבית ובין־לאומית - הסתיימה ב־1989 בהסכם טאא'ף, ש"תיקן" במעט את האמנה הלאומית כאשר הפחית מכוחו של הנשיא המרוני והשווה את מספר חברי הפרלמנט הנוצרים והמוסלמים.⁹

ב־2008, לאחר תקופת רגיעה יחסית, נקלעה לבנון למלחמת אזרחים נוספת, קצרה ואינטנסיבית. שלוש שנים שרתה המדינה במשבר עקב רצח ראש ממשלת לבנון לשעבר, רפיק אל-חרירי, שחוסל בידי חזבאללה במצוות סוריה. האחרונים, שצבאם שהה בלבנון מ־1976, ושלטו דה־פקטו בפוליטיקה המקומית, לא הצליחו לטשטש את מעורבותם ונאלצו לסגת מלבנון ב־2005

⁸ אייל זיסר, לבנון: דם בארזים; ממלחמת האזרחים למלחמת לבנון השנייה (תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2009), עמ' 38-40. עוד על האמנה הלאומית, ראו: מסעוד צ'אהר, לבנאן: אל-אסתקלאל, אל-ציעיה ואל-מית'אק (בירות: דאר אל-פאראבי, 2016, אל-טבעה אל-ת'אלתיה); Mohammad Khalil, *The Arab States and the Arab League: A Documentary Record* (Beirut: Khayats, 1962), Vol. I, pp. 105-109.

⁹ אורן ברק, "סיומה של מלחמת האזרחים בלבנון", המזרח החדש, גיליון 41 (2000), עמ' 51-73; "נוסח מסמך ההסכמה הלאומית (הסכם טאא'ף), אוקטובר 1989", תרגום: ראובן ארליך.

בעקבות לחץ בינלאומי כבד והפגנות ענק (מה שקיבלה לימים את השם "מהפכת הארזים").¹⁰ חזבאללה - הארגון המיליטנטי היחיד שהורשה להחזיק בנשק לאחר הסכם טאא'ף - איבד את משענת כוחו ויצר משבר מכוון מול הממשלה הלבנונית, כאשר קרא לתומכיו בדרום בירות לצאת ולשתק את מרכז העצבים העסקי של הבירה. באביב 2008 הוגדשה הסאה, כאשר ממשלת לבנון החליטה על מעצר קצין הביטחון של שדה התעופה בבירות, איש חזבאללה, שניצל את תפקידו ואסף מודיעין על חרירי כהכנה לרצח. תגובת הארגון הייתה מהירה וחדה. חזבאללה יזם שורת התנגשויות אלימות, ולאחר כשבוע נספרו כ-300 הרוגים - רובם אנשי כוחות הביטחון הלבנוניים.¹¹ לאחר התערבות בין-ערבית נחתם בדוחה, בירת קטר, הסכם בין חזבאללה לממשלת לבנון. הסעיף החשוב בהסכם לעניינו של מאמר זה עסק בממשלה הלבנונית. בסעיף זה נקבע כי מעתה ואילך תמנה הממשלה 30 שרים, שייבחרו מהקואליציה ומהאופוזיציה גם יחד, על פי המפתח הבא: 16 חברי קואליציה, 11 חברי אופוזיציה, ושלושה מינויים אישיים של נשיא לבנון.¹² הסכם זה, בשילוב החוקה הלבנונית שתולה הפלת ממשלה בהתפטרות שליש מחבריה, העניקו לחזבאללה וטו על החלטות הממשלה, בין שנציגיו בקואליציה ובין שבאופוזיציה. מאותו הרגע הפך הארגון לישות החזקה במדינה, ולבנון נכנסה לאחד המשברים הקשים בתולדותיה – כאשר כל החלטה הפוגעת בחזבאללה או במיטיביו, מביאה להתפטרות הממשלה ולקיפאון פוליטי. למעשה, ב-15 השנים שעברו ועד למלחמה האחרונה, הארגון הלך והתעצם מבחינה צבאית ופוליטית, ובה בעת מדינת לבנון הלכה ושקעה.¹³

מתקפת 7 באוקטובר 2023 תפסה את חזבאללה בהפתעה. אמנם בשנה שקדמה למלחמה הסלים הארגון בהדרגה את צעדיו מול ישראל,¹⁴ ובו בזמן כל הסימנים אף העידו על ניסיונות תיאום

¹⁰ להרחבה, ראו: ניקולס בלנפורד, רצח מר לבנון: בשאר אסד וההתנקשות ברפיק חרירי (מעריב: 2007); זיסר, דם בארזים, עמ' 241-273.

¹¹ "עיוותים מזויינים פרצו ברחובות ביירות עם תחילת שביתת-השכר" [ערבית], אל-ג'זירה, 7 במאי 2008; עלי ברדא, "ההתנגשויות האלימות בביירות התפשטו לבקעה הלבנונית" [ערבית], אל-ביאן, 8 במאי 2008; Robert Worth and Nada Bakri, "Hezbollah Seizes Swath of Beirut from U.S. Backed Government", *New York Times*, May 10, 2008; Therese Sfeir, "Nasrallah Hails May 7 as 'Glorious Day' for Resistance", May 16, 2009.

¹² לסעיפי ההסכם, ראו: "הסכם דוחה" [ערבית], נדאא' אל-וטן, 4 בדצמבר 2022.

¹³ יוסרי חיזוראן, "לבנון אחרי הסכם דוחה מ-2008: לידתה של הרפובליקה השיעית הבלתי מוכרזת של לבנון", עדכון אסטרטגי, גיליון 4: 27 (נובמבר 2024), עמ' 18-35.

¹⁴ ניר דבורי, "הפרשה הביטחונית בצפון: מחבל חדר מלבנון והטמין מטען בצומת מגידו", *N12*, 15 במרץ 2023; יואב זיתון ודניאל סלאמה, "עשרות רקטות נורו מלבנון: שניים נפצעו קל בגליל המערבי, פגיעות ישירות ביישובים", 6 באפריל 2023; "[מחמד] רעד, מנהיג חזבאללה בפרלמנט הלבנוני: האויב הישראלי אינו יכול להסיר אוהל שהוקם על ידי ההתנגדות בחוות שבועא", אל-מנאר, 24 ביולי 2023.

בתוך "ציר ההתנגדות" לקראת מלחמה כללית,¹⁵ אולם היום אפשר לומר בזירות כי עיתוי הפלישה החמאסית לישראל היה יוזמה עצמאית של יחיא סנואר.¹⁶ החלטתו של חסן נצראללה להצטרף לחימה כבר למחרת המתקפה, וללא כל פעולה ישראלית מקדימה, התבררה כטעות גורלית. מזכ"ל חזבאללה, שהרבה להתגאות בהבנתו את החברה בישראל, כשל בהערכת תגובתה - שגיאה שעלתה לו בחייו, וייתכן שאף תעלה במפעל חייו.¹⁷

"מלחמת הסיוע" (חרב אל-אסנאד), שמו הלבנוני של העימות החזבאללה-ישראלי, שאמורה הייתה להיות מפגן תמיכה מוגבל בהיקפו ובאורכו, הפכה לאסונו של הארגון: מהתכונות גבול בחודשי המלחמה הראשונים, שעיקרה ירי רקטות וטילים לעבר מטרות צבאיות; דרך הגדלת סכום ההימור בקיץ 2024, עם ניסיון כושל למתקפת טילים וכלי טיס רחבה;¹⁸ ועד לתבוסה המוחצת ב"ספטמבר השחור" של הארגון - פיצוץ הביפרים ומכשירי הקשר הטקטיים (17-18 בספטמבר), חיסול מפקד הזרוע הצבאית של הארגון, אברהם עקיל, ועימו מרבית מפקדיו הבכירים של כוח רצ'ואן (20 בספטמבר), ההתנקשות במנהיגו המיתולוגי, שיח' חסן נצראללה (27 בספטמבר) ולבסוף פלישה ישראלית לדרום לבנון (בליל 30 בספטמבר-1 באוקטובר).¹⁹

וכאילו לא די היה בכל אלה, ביום שבו נכנס לתוקף הסכם הפסקת האש בין ישראל לחזבאללה, החלה ההפיכה בסוריה שהביאה לנפילתו של משטר אסד - העורף הלוגיסטי של חזבאללה שדרכו הבריחה איראן נשק ושינעה לוחמים ממנה לעיראק, לסוריה וללבנון - ובהמשך פרצה מלחמת 12 הימים בין ישראל לאיראן, שבה נפגע קשות דימויה האזורי של הרפובליקה האסלאמית (במהלכה חזבאללה המוחלש - שטופח בידי איראן ב-15 השנים האחרונות כאיום "המכה השנייה" לאחר תקיפה ישראלית על פרויקט הגרעין - לא ירה אף לא כדור לעבר ישראל).

¹⁵ כך למשל, בתחילת ספטמבר, חודש לפני המתקפה, אירח מזכ"ל חזבאללה בלבנון את זיאד נח'אלה, מזכ"ל הג'יהאד האסלאמי, ואת צאלח אל-ערורי, מבכירי חמאס, לשם תיאום חזית ההתנגדות: ["נצראללה מארח את נח'אלה ואל-ערורי.. הושגה הסכמה על המשך התיאום על בסיס יומי"](#), אל-מיאדין, 2 בספטמבר 2023.

¹⁶ ראו מסמכי פורום קבלת ההחלטות המצומצם בחמאס שעסק בתכנון המתקפה: ["שם קוד" הפרויקט הגדול: מסמכי חמאס נחשפים - כך תוכננה ההונאה לפני 7/10"](#), Ynet, פורסם ב-12 באוקטובר 2024.

¹⁷ להרחבה, ראו: איתן ישי, ["חזבאללה בצומת דרכים לאחר חיסול נצראללה: על דילמת הזהויות של הארגון"](#), צומת המזרח התיכון, 20 בנובמבר 2024.

¹⁸ יניב קובוביץ', עדי חשמונאי ואחרים, ["תקיפה נרחבת של צה"ל בדרום לבנון: חיזבאללה שיגר כ-200 רקטות לישראל"](#), הארץ, 25 באוגוסט 2025.

¹⁹ ניר דבורי, ["אלפי מכשירי הקשר הצבאיים שהתפוצצו - רשת הקשר החלופית לביפרים"](#), N12, 18 בספטמבר 2024; ["ראש מערך המבצעים של חיזבאללה, איברהים עקיל - חוסל"](#), אתר צה"ל, 20 בספטמבר 2024; איתי בלומנטל ורועי קייס, ["צה"ל חיסל את חסן נצראללה בדאחייה בביירות"](#), כאן 11, 27 בספטמבר 2025; יואב זיתון, יאיר קראוס ואחרים, ["צה"ל נכנס קרקעית לדרום לבנון: נעשה מה שנדרש כדי להשיב את תושבי הצפון לבתיהם"](#), Ynet, פורסם ב-30 בספטמבר 2024.

אירועים אלה הביאו לפגיעה אנושה במעמדו של חזבאללה במערכת המזרח-תיכונית ובזו הלבנונית גם יחד. בינואר 2025, אחרי שנתיים ללא נשיא - בשל מחלוקות בפרלמנט הלבנוני על מועמד מוסכם - נבחר לנשיאות ג'וזף עון, לשעבר רמטכ"ל צל"ב, על אפו וחמתו של חזבאללה. עון הנחשב פרומערבי נבחר ברוב קולות, חרף התנגדות חברי חזבאללה ובעלי בריתו. אלה, שבסיבוב הראשון שלשלו "פתק לבן", הצביעו בחוסר ברירה לעון בסיבוב השני - שכן היה נבחר גם ללא קולותיהם, והם ביקשו להימנע ממראית עין של כישלון ציבורי.

עון, שנחשב למועמד המועדף על האמריקנים והצרפתים, מינה תחתיו את נואף סלאם לראשות הממשלה, ושניהם הקימו יחד ממשלה ללא גוש חוסס של חזבאללה. הם עקפו את הסכם דוחה באמצעות מינוי נציגי פרלמנט עצמאיים, שאמנם כמה מהם שייכים לאופוזיציה, אך שוטמים את חזבאללה. כיום הקבינט מונה 24 חברים, מהם שבעה בלבד משתייכים לחזבאללה ותומכיו - וחרב הפלת הממשלה הוסרה, לעת עתה. יתרה מזאת, סלאם, למרות השתייכותו למשפחת זעמאא' מבירות, הוא איש מקצוע מובהק שמאחוריו שורה ארוכה של תפקידים במוסדות בינלאומיים, ובראשם כהונתו כנשיא בית הדין הבינלאומי לצדק של האו"ם.²⁰ השניים, שהבינו את גודל השעה נוכח המשבר הפוליטי, הכלכלי והחברתי בלבנון, בעצם מינו ממשלה מריטוקרטית ברובה, עם שרים בעלי כישורים בתחום תפקידם - דבר נדיר במנגנון הציבורי הלבנוני המסואב.

ייתכן כי המורשת החשובה ביותר עד כה של ממשל עון-סלאם היא החלטת הממשלה מ-7 ביולי 2025, עת אשררה את המסמך האמריקני הקורא לפרק את המיליציות מנשקן ולהחזיר את מונופול הפעלת הכוח לידי המדינה.²¹ מבחינת לבנון, זהו תיקון של עוול היסטורי: ב-3 בנובמבר 1969 כפתה המערכת הבינ-ערבית על ארץ הארזים לחתום על "הסכם קהיר", שעגן בחוק את זכות אש"ף (הארגון לשחרור פלסטין) לתקוף את ישראל משטח לבנון, והפך את מחנות הפליטים הפלסטיניים לאקס-טריטוריה לכוחות הביטחון הלבנוניים. הסכם זה הכניס את לבנון לקלחת הסכסוך הישראלי-ערבי, ופתח בולמוס חימוש בין העדות השונות, שסופו מלחמת האזרחים המדממת.²² כך או כך, כדי לשוות להחלטת הממשלה נופך שוויוני ולא אנטי-שיעי, החל הממסד הלבנוני בפילוט קטן-היקף יחסית - מסירת נשקם של הארגונים במחנות הפליטים הפלסטיניים במדינה. יתרה מכך, עון וסלאם הזמינו לבירות את יו"ר הרשות הפלסטינית מחמוד עבאס, שקרא לפלגים

²⁰ "Who is Nawaf Salam, Lebanon's New Prime Minister-Designate?", *Rueters*, January 13, 2025.

²¹ "ממשלת לבנון אישרה תקנה המגבילה את אחזקת הנשק לידי המדינה [בלבד]... חזבאללה: "לא נכיר בהחלטה", אל-ערביה, 7 באוגוסט 2025.

²² Karl Sorby, 'Lebanon and the 1969 Cairo Agreement', *Oriental Archive* 80, 2012, pp. 65-124.

בלבנון למסור את נשקם למען המטרה הפלסטינית, ואף הציע שכוחות הביטחון הפלסטיניים ייכנסו למחנות ויאספו את הנשק בעצמם. למעט תקלות מסוימות, בעיקר התנגדות של הארגונים הפלסטיניים האסלאמיים (חמאס וג'האד), הפיילוט החל בהצלחה יחסית. כך, ב-21 באוגוסט 2025 נמסר משלוח הנשק הראשון ממחנה הפליטים בורג' אל-בראג'נה, ובאמצע ספטמבר כבר עלה היקף הנשק ואיכותו, עת קיבלו כוחות הביטחון הלבנוניים שמונה משאיות עמוסות נשק ממחנות הפליטים אל-בדאוי שבטריפולי, ועין אל-חלוה בפרברי צידון.²³

מבחינת חזבאללה, החלטה שכזו - שלא יכולה הייתה להתקבל באקלים הפוליטי הלבנוני לפני ספטמבר 2024 - כמוה כהכרזת מלחמה. כשבוע לאחר מכן, ב-15 באוגוסט 2025, יצא שיח' נעים קאסם, מזכ"ל הארגון החדש ודמות אפורה למדי, בנאום נרגש ובו איים בהצתת מלחמת אזרחים נוספת בארץ הארזים. אולם, חולשת חזבאללה ורצונו להשתקם בלי להסתכן בעימות נוסף עם ישראל, השאירו את האיומים במישור הרטורי בלבד.²⁴

סימן חיובי נוסף המגיע מלבנון נוגע ליישום הפסקת האש. צל"ב משתף פעולה עם צה"ל, אוסף ומשמיד נשק שנמצא מדרום לליטני. למרות חיכוכים שנרשמו גם בנושא זה, תיווך ומעורבות בין לאומית הצליחו להחזיר את העניינים למסלולם.²⁵ זאת ועוד, לחץ דיפלומטי כבד מושינגטון הביא את ממשלת לבנון להסכים להרחבת מגעי הוועדה הצבאית למישור האזרחי, לאחר סרבנות עיקשת בת כשנה, בתמורה לריסון התקפותיו של צה"ל.²⁶ ואכן, בתחילת החודש נבחר סימון כרם, לשעבר שגריר לבנון באו"ם ומתנגד קולני לחזבאללה, לנציג לבנון בוועדה המשותפת, וזו התכנסה כבר מספר פעמים לדון בעניינים אזרחיים (אלה כוללים, ככל הנראה את 14 נקודות הגבול היבשתי המשותף עליהן יש מחלוקת, ושרטוט מחדש של הגבול הימי שייתכן ועשיר בגז).²⁷

ברם, למרות האופטימיות הזהירה, העתיד בארץ הארזים עדיין לוט בערפל ולבנון, כדרכה בקודש, נמצאת בין הפטיש לסדן. מצד אחד, ארצות הברית, צרפת ומדינות נוספות לוחצות על

²³ ופיק קנצוה, "אבו מאזן חוזר בו ממסירת הנשק: פעלנו בחיפזון", [ערבית], אל-אחיבאר, 4 ביוני 2025; עומר שחר, "לבנון: הושלם השלב הרביעי של מסירת הנשק ממחנות הפליטים הפלסטינים", כאן 11, 13 בספטמבר 2025; [ליאור בן ארי, "8 משאיות אמל"ח - כולל טילים: נשקים של אש"ף נמסרו לצבא לבנון", Ynet, 13 בספטמבר 2025.](#)

²⁴ ראו סרטוני [נאום המזכיר הכללי, שיח' נעים קאסם](#) [ערבית], באתר אל-מנאר.

²⁵ "יישום תוכנית צבא לבנון לפירוק חזבאללה מנשקו – תמונת מצב", מרכז המידע למודיעין ולטרור על שם אלוף מאיר עמית, 29 באוקטובר 2025.

²⁶ "שר התרבות... המשא ומתן עם ישראל מוגבל כרגע לסוגיות טכניות וצבאיות ספציפיות, ולא לסוגיות מדיניות", *National News Agency*, November 12, 2025; צבי בראל, "טראמפ בלם את ישראל בלבנון, וכפה עליה לנסות דרך דיפלומטית", הארץ, 4 בדצמבר 2025.

²⁷ שחר קליימן, "האיש שלעג לחזבאללה: מיהו הנציג הלבנוני החדש בוועדת הפסקת האש?", ישראל היום, 3 בדצמבר 2025.

הממשל לפרק את חזבאללה מנשקו כתנאי מקדים לשיקום המדינה. ישראל אף היא מגבירה את הלחץ כאשר היא מרחיבה את אחיזתה בדרום, תוקפת על כל הפרה שהיא רואה לנכון ומאיימת בפתיחת מערכה חדשה מול חזבאללה.²⁸ מצד אחר איראן, מייסדת חזבאללה ומיטיבתו העיקרית, לא תוותר מהר כל כך על היהלום שבכתר החזון האזורי שלה. לראיה - רק לאחרונה דווח כי הרפובליקה האסלאמית העבירה לארגון מיליארד דולר מאז ינואר 2025.²⁹ חזבאללה, על אף חולשתו ההיסטורית, עדיין משמש ככוח הצבאי החזק ביותר במדינה זה עשרות מונים, והמחשבה לפיה צל"ב יוכל להתמודד לבדו עם הארגון אינה ריאלית. החשש הוא שעימות צבאי עם חזבאללה יוביל לפרישת האלמנט השיעי מהצבא (לפי ההערכות, שיעור השיעים עומד על כ-35%-40% מן החוגרים, ומעל רבע מהקצינים) ולהתפרקותו דה־פקטו. בה בעת, לאחרונה גוברים רחשים במערכת הפוליטית הלבנונית הרומזים לדחיית הבחירות לפרלמנט, שנקבעו למאי 2026. ההיסטוריה הוכיחה כי ניסיונות עבר לשינוי מועד הבחירות לנשיאות או לפרלמנט, מגבירים את המתחים הבין־עדתיים ואת רמת האלימות במדינה.³⁰ יתר על כן, בסוף השנה האזרחית אמור לפקוע האולטימטום האמריקאי שהוצב לממשל הלבנוני לפירוק חזבאללה מנשקו. ככל שמתקרבים לתאריך המיועד וחזבאללה אינו מתנדב למסור את נשקו, המתח במדינה מתגבר. בממשלת לבנון מנסים לצאת מהסבך, ובימים הקרובים צפויים להכריז באופן רשמי על הצלחת פירוז הרצועה שמדרום לליטני (יישום החלטה 1701). הכרזה זו, כך מקווים בממשלת עון-סלאם, תשמש כ'דמי-רצינות' מול הקהילה הבין-לאומית, ובעיקר מול ארה"ב וצרפת, שיפעלו לרסן את פעולותיה הצבאיות של ישראל.³¹ האחרונה, מצדה, לא מקבלת את ההכרזה, וממשיכה לתקוף תשתיות ופעילי חזבאללה בדרום לבנון, על בסיס יומי כמעט, תוך שהיא מאיימת במבצע נרחב בקרוב – במידה ודברים לא ישתנו.³²

²⁸ אמיר בר-שלום, "ישראל דחקה את חזבאללה למגננה – ולבנון ניצבת בפני מבחן גורלי", זמן ישראל, 2 בדצמבר 2025; שי לוי ושחר ברדיצ'בסקי, "חיל האוויר תקף את כוח רדואן בעומק לבנון; גם ארה"ב מפעילה לחץ", *Mako*, פורסם ב-9 בדצמבר 2025.

²⁹ להרחבה ראו: "ארה"ב: כוח קודס של משמרות המהפכה העביר לחזבאללה מאז חודש ינואר יותר ממיליארד דולר", *N12*, 6 בנובמבר 2025; "הסיוע האיראני לשיקום חזבאללה מאז הפסקת האש בלבנון", מרכז המידע למודיעין ולטרור על שם אלוף מאיר עמית, 13 בנובמבר 2025.

³⁰ Yara Abi Akl, "Are the 2026 Parliamentary Elections Doomed?", *L'Orient Today*, December 11, 2025; "A window of Opportunity for Reform in Lebanon is Closing", *The Economist*, December 11, 2025.

³¹ "ראש ממשלת לבנון: נסיים לפרק את חזבאללה מנשקו מדרום לליטני בתוך ימים", הארץ, 20 בדצמבר 2025.

³² יובל ענבר ואיתי בלומנטל, "בתוך זמן קצר: צה"ל ביצע שתי תקיפות בדרום לבנון", כאן 11, 21 בדצמבר 2025; "דובר צה"ל: תקפנו מספר מחבלי חזבאללה בדרום לבנון", מעריב, 22 בדצמבר 2025.

נכון לכתיבת שורות אלה, נדמה שחזבאללה נחלש בדעת הקהל הלבנונית בעקבות כישלון מלחמת הסיוע, וכי הוא חסר תמיכה פוליטית ומוסרית כדי להצית מלחמת אזרחים או למצער לפתוח במהלך רחב היקף נגד ישראל. ועדיין, למרות המכות הקשות שחטף מצה"ל, אין לשגות באשליות, כמו הערכות הנשמעות לאחרונה מפי גורמים במערב ולפיהן הארגון השיעי יסכים לפשרה חלקית בדבר הגבלת פעולתו מצפון לליטני, או שיבכר להשתלב באופן רשמי בצל"ב. צעדים אלה הם גזר דין מוות לחזבאללה, אבן הראשה של ציר ההתנגדות האזורי. מעבר לכך, יש לתת את הדעת כי דווקא הישארותו של צה"ל בדרום לבנון לאורך זמן, יכולה לכונן מחדש את הצדקת הקיום (Raison d'être) של הארגון ולהחזירו לחיק הקונצנזוס הלבנוני. כך או אחרת, המתרחשות הפנימיות בלבנון תלווה אותנו בשנה הקרובה ותשפיע, קרוב לוודאי, גם על מצב הביטחון בגבול הצפוני.

הדעות המובעות בפרסומי מרכז משה דיין הן של המחברים בלבד.

מאמר זה הוא פרי שיתוף פעולה בין מרכז משה דיין להוצאת "מערכות".

כל הזכויות שמורות למרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל-אביב. ניתן לעשות שימוש לא מסחרי בתכנים תוך ציון שמו של הכותב ומרכז משה דיין באוניברסיטת תל-אביב, בתוספת סימוכין וקישור למקור באתר של מרכז משה דיין, <https://dayan.org/he>.